

18. SPOLEČNÉ TŘÍDNÍ SCHŮZKY S RODIČI A DĚTMI

TÉMA: SPOLUPRÁCE S RODIČI

Anotace

Namísto „klasických“ třídních schůzek se na některých školách stává běžnou praxí model schůzek učitel – rodič – žák. Zejména pro sociálně znevýhodněné děti je takový způsob hodnocení jejich výkonu ve škole, předávání informací a zpětné vazby mezi školou a rodiči velmi přínosný. Tento text přináší základní informace o takovém způsobu vedení třídních schůzek a několik postřehů z praxe v souvislosti se sociálně znevýhodněnými dětmi.

Praxe

Proč právě tato forma třídních schůzek?

Třídní schůzky či konzultace jsou místem, kde se propojují světy školy a rodiny. Právě toto propojení u sociálně znevýhodněných dětí často přiliš nefunguje. Rodiče těchto dětí nezdědka nechtějí docházet na klasické třídní schůzky, patrně i kvůli obavám ze ztrapnění před jinými rodiči nebo zkrátka proto, že jejich děti budou opět označovány za problémové, „pomalejší“ nebo jinak nedostatečné.

Třídní schůzky učitel – rodič – žák jsou proto vhodnou cestou, jak důležité propojení světa školy a rodiny zajistit citlivě a individuálně. Je zde prostor pro pochvalu či řešení problému, vše v bezpečném prostředí bez dalších „díváků“. Pro rodiče i dítě je vytvořeno diskrétní prostředí založené na vzájemné důvěře. Veškeré informace ohledně chování a klasifikace (známky, čtvrtletní hodnocení) jsou sdělovány výhradně rodičům a žákům, kterých se týkají. Tato forma třídních schůzek proto přispívá k lepší a otevřenější komunikaci mezi školou a rodiči, a to nejen rodiči sociálně znevýhodněných dětí.

Průběh schůzky učitel – rodič – žák

Během školního roku probíhá většinou čtyři až pět plánovaných třídních schůzek. První schůzka je věnována zahájení školního roku, ostatní jsou vždy organizovány tak, aby se uskutečnily před termínem nebo po termínu konání čtvrtletní pedagogické rady, aby bylo možné zhodnotit čtvrtletní výsledky dítěte a předat rodičům informace o tom, co bude následovat v dalším čtvrtletí.

TIP

Schůzka může být vedena poměrně neformálně, může při ní být nabídnuta káva nebo malé občerstvení.

Ideální je, pokud dítě zná průběh schůzek a může v podstatě schůzku samo vést. Zejména pokud se podaří dodržovat vždy stejný průběh schůzky a dítě je učitelem jasně usměrňováno k tomu, aby schůzku vedlo, může se z ní stát příjemný „rituál“, kdy dítě samo prezentuje svoji práci rodiči (rodičům) a s dopomocí učitele ji i samo reflektuje. Dítě většinou ukazuje rodiči své výkresy a výrobky z výtvarné výchovy nebo pracovních činností, výsledky společných projektů a podobně. Je velmi důležité, aby dítě bylo za tyto věci pochváleno, nejlépe nejen učitelem, ale i rodičem. Někteří rodiče, nezřídka rodiče sociálně znevýhodněných dětí, příliš neumí děti chválit. Zvláště pokud často slyší o svém dítěti, že mu něco nejde, že je „pomalejší“, že potřebuje podporu atd., sami mohou o jeho schopnostech nebo dokonce intelektu pochybovat a bohužel ho tím mohou velmi demotivovat a zasazovat tvrdé rány jeho sebe-důvěře zejména ve spojení se vzděláváním.

TIP

Třídní schůzky učitel – rodič – žák jsou ideální příležitostí, kdy učitel může dítě před rodičem „vychválit do nebes“ a tím i „učit“ rodiče, jak dítě chválit. Více o tom, jak děti chválit, naleznete v kartě 4 Jak motivovat sociálně znevýhodněného žáka.

Vždy je třeba dítě za něco chválit, vždy je třeba najít něco (většinou to není takový problém), za co si dítě pochvalu zaslouží. Tím je navozena pozitivní atmosféra v první části společné schůzky. Pokud je vidět, že rodič skutečně dítě nechválí, je vhodné s ním o tom promluvit mezi čtyřma očima a vysvětlit mu, jak je pochvala důležitá pro motivaci dítěte a růst jeho sebevědomí.

V další části schůzky dojde na hodnocení dosavadního průběhu vzdělávání dítěte a výhled do budoucnosti. Zde je klíčové mít konstruktivní přístup s profesionálním odstupem, nehodnotit příliš rodiče a nekárat je. Na pedagogovi ani jiném profesionálním pracovníkovi školy nebo např. neziskové organizace není rodiče hodnotit nebo je i kárat za nedostatečnou péči. Cílem společné reflexe by mělo být popsání jednotlivých kroků, které je třeba provést k zabezpečení dostatečné a vhodné podpory dítěte v jeho vzdělávání, a tím i k dosažení lepších výsledků. Odrazovým můstkem musí být podání detailní zpětné vazby k dosavadnímu výkonu dítěte. Rodič by se měl dozvědět, jak si dítě vede v jednotlivých dovednostech, jak pracuje v hodině, jak se dokáže soustředit a jak spolupracuje s ostatními, ne pouze jaké má známky. Společně je poté možné dojít k tomu, jaké existují překážky k lepšímu výkonu dítěte. Častou překážkou u sociálně znevýhodněných dětí může být nedostatečná domácí příprava, nedostatečná docházka do školy, potíže v soustředění, vyčleněnost dítěte ve třídním kolektivu apod. Učitel by neměl tyto překážky

přecházet, protože jejich vhodné řešení je patrně klíčem k větší úspěšnosti dítěte. Mezi opatřeními navrženými k překonání těchto překážek může být mnoho z těch, která jsou i obsahem této příručky (různé formy doučování, náprav, vzájemná komunikace školy a rodičů atd.). Učitel by měl tato opatření nabídnout, dohodnout se na jejich vyžití s rodiči a domluvit také způsob pravidelné komunikace o tom, jak jsou podpůrná opatření využívána a jaký je další vývoj.

TIP

Pokud se využívání podpůrných opatření (doučování, nápravy ad.) daří a dítě dělá pokroky, je velmi důležité tyto úspěchy podpořit, ocenit a reflektovat je v oficiálních výsledcích dítěte. Učitel může např. udělit pochvalu třídního učitele za vzornou práci dítěte na doučování, za zlepšenou domácí přípravu apod. V sociálně znevýhodněné rodině může být pochvala třídního učitele velmi neobvyklým a nečekaným jevem. Z praxe jsou známy případy, kdy udělenou pochvalu oslavila široká rodina dítěte (protože sourozenci ani rodiče nikdy podobnou pochvalu nedostali) a přístup rodiny i dítěte ke škole se zlepšil i díky tomuto kroku učitele.

Schůzky mohou zlepšit vztah rodičů ke škole

Rodiče sociálně znevýhodněných dětí často neznají skutečný výkon svého dítěte ve škole a ze známek si o něm nedokážou udělat jasnější představu. Nezřídka považují i trojky a čtyřky za dobré známky, které neznamenaají, že by bylo s výkonem jejich dítěte ve škole něco v nepořádku a bylo by třeba něco změnit. Právě třídní schůzky učitel – rodič – žák jsou jedinečnou příležitostí, kdy může škola podat rodičům detailní zpětnou vazbu, zapojit je do vzdělávání jejich dítěte, ukázat jim, jak si dítě ve škole skutečně stojí a co je možné udělat pro to, aby byly jeho výsledky lepší. To vše v bezpečném prostředí, v pozitivním a konstruktivním duchu. Neaktivita rodičů sociálně znevýhodněných dětí je často způsobena právě informační bariérou, kdy jejich posouzení školního výkonu dítěte je velmi povrchní a velmi odlišné od hodnocení učitele. Podpůrná opatření, společně nalezená a domluvená právě na schůzkách učitel – rodič – žák, mohou vést k trvalým pozitivním změnám ve vzdělávání dítěte, pokud je s nimi dlouhodobě pracováno.

Rizika

Třídní schůzka učitel – rodič – žák musí být vedena s profesním nadhledem, bez přílišných emocí, bez hodnocení či případného kárání rodiče. Je třeba se vyhnout konfliktním situacím, protože konflikt málokdy vede k pozitivnímu vyústění. Rodiče sociálně znevýhodněných dětí mohou být navíc na konfliktní jednání poměrně zvyklí ze svých životních situací (konflikt na úřadě, v za-

městnání apod.), protože jejich životní situace (ohrožení sociálním vyloučením) je nezřídka provázána negativními reakcemi ze strany „většinové“ společnosti. Konflikt je potom zcela neúčinný, protože pouze zapadá do jiných konfliktů, které má rodina se zástupci jiných institucí a organizací, než je škola. Pouze ještě více prohlubuje odstup rodiny od školy. Naopak konstruktivní jednání v pozitivním duchu a nabídka podpůrných opatření může rodiče do procesu vzdělávání dítěte vtáhnout. Vyhnout se konfliktu neznamená zříci se pravidel a trvání na jejich dodržování.

I negativní hodnocení dítěte by měl učitel rodiči sdělit kladným a konstruktivním způsobem s důrazem na hledání podpůrných opatření a cesty ke zlepšení, ne s důrazem na selhání dítěte nebo rodiče. Pedagog musí předpokládat, že ne každý rodič je připraven na kritiku, a jeho reakce se tudíž nedají předvídat. Nikdy se nesmí stát, aby v přítomnosti dítěte došlo ke snížení autority rodiče či pedagoga. K tomu by mohlo dojít zejména při káráni rodiče pedagogem nebo při vzájemném konfliktu.

Rizikem je také krátká trvanlivost domluvených opatření a brzký návrat „do starých kolejí“. Proto je dobré vždy s rodičem a dítětem vytvořit stručný zápis o průběhu schůzky, který bude obsahovat jednotlivé body jednání a společně domluvené způsoby řešení. Pedagog tak má díky této písemné dohodě jakýsi mandát od žáka i od rodiče a může se o vzájemnou dohodu v budoucnu opírat. Důležité však je s takto vytvořenou dohodou nadále pracovat, dohlížet na její plnění a vracet se k ní. Pokud by vytvořená dohoda „vyšuměla“ do ztracena, dojde spíše ke snížení zájmu rodiny o další podobné dohody.